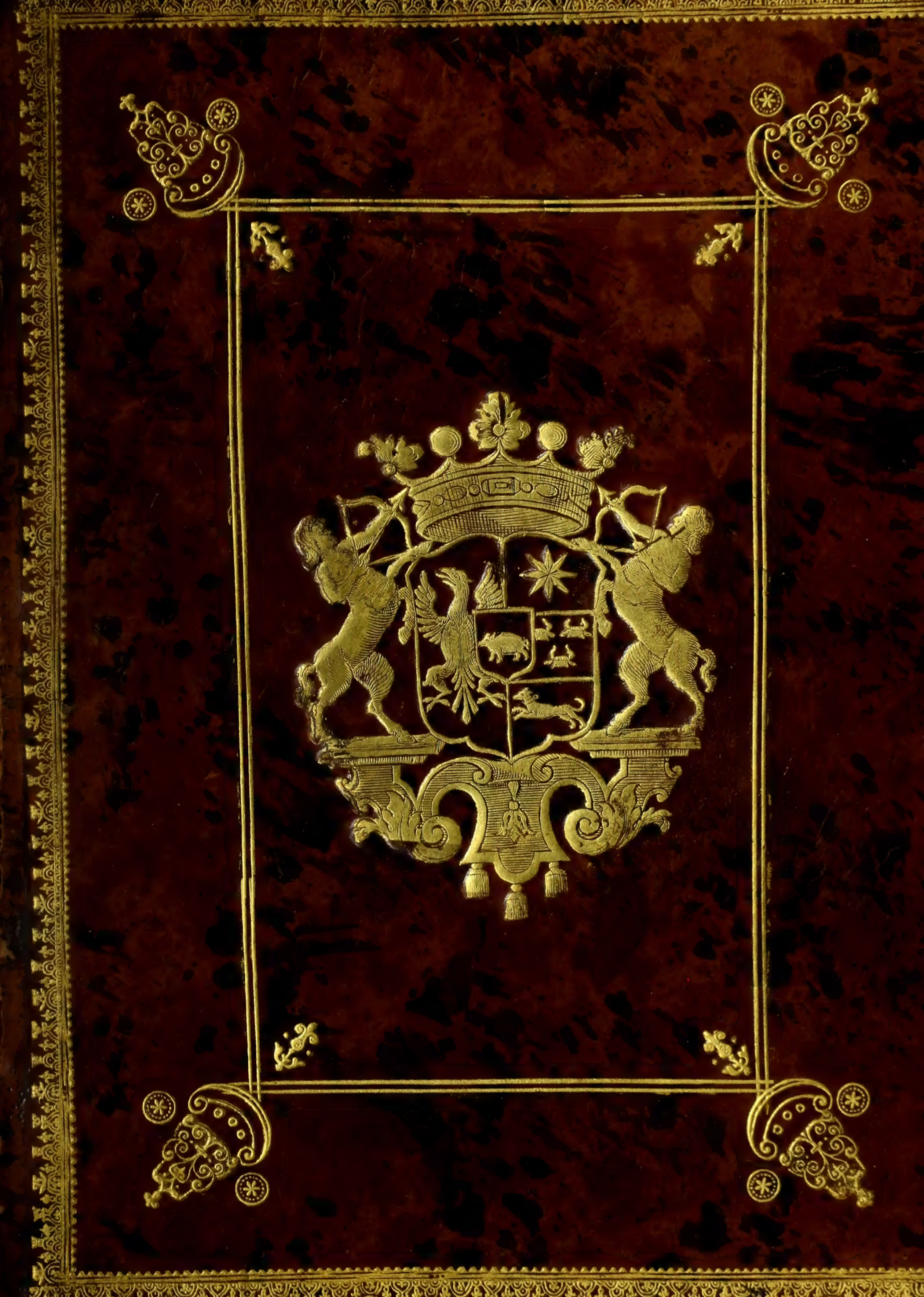
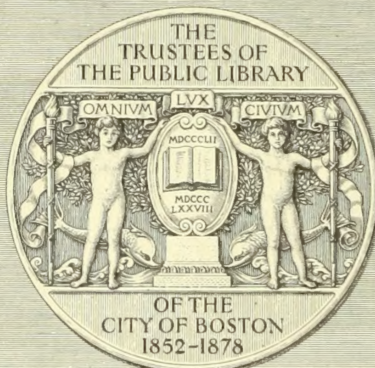

THE
TRUSTEES OF
THE PUBLIC LIBRARY
OMNIVM
LVX
CIVIVM
MDCCCLII
MDCCC
LXXVIII
OF THE
CITY OF BOSTON
1852-1878

Title, 9 en[illegible]
+ 42 eng[illegible]
R. de Hooghe

[R de Hooghe]

Hooghe

SPIEGEL
OM WEL TE
STERVEN,

Aanwyzende met Beeltenissen van het
Lyden onſes Zaligmaakers

JESU CHRISTI

Alles wat een Zieke moet doen om
Gelukkig te Sterven,
Volgens de woorden Exodus 25.
Ziet toe, dat gy het maakt na het voorbeeld, t'geen u op den
Berg getoont is.

Door den

Vader **DAVID DE LA VIGNE**, *Recolet.*

t' AMSTERDAM, by
IOANNES STICHTER,
Boeckverkooper, in de Calverſtraat, inde
Bergh Calvarie. 1694.

Spiegel om wel te Sterven.

Het is den menschen gezet eenmaal te ſterven, en daar na geoordeeld te worden. Zendb. Paul. aan den Hebreen. Cap. 9.
Ziet, en doet na de volgende voorbeelden.

Waakt, en zyt op uw hoede: want gy en weet den dag niet, noch de uure, wanneer gy geroepen zult worden. Mat. 25.

Dewyl het Stervens-uur aan niemand is bekend,
En dat de Dood ons velt by nachten en by dagen:
Zo wacht haar t'aller-tyd, en doet na Godts behagen:
Dan kroont uw levens-loop een vroom en zalig end.

Fig. A.

Iesus zeyde tot zyne Discipelen: Ziet wy gaan op na Ieruſalem, alwaar ik gaa ſterven, en na drie dagen weder op ſtaan. Mat: 20.

De vlyt, met de welke onze Zaligmaaker na Ieruſalem ging, zo haast als de tyd van zyn dood gekomen was, toont met wat yver de geen, die ziek komt te worden, zich moet bereiden om wel te ſterven.

Fig. 1.

Ieſus ziende dat de uur gekomen was om uyt deze wereld te vertrekken, en tot zyn Vader over te gaan, waschte zynen Discipelen de voeten. Iohan. 13.

Gelyk onze Zaligmaaker, door zyn Apostelen de voeten te waſchen, een begin van zyn Lyden maakte, zo is ook de eerste naarstigheyd, welke de Zieke moet aan wenden om zich tot een goede dood te bereyden, zyn ziel door de Biecht te zuyveren.

Fig. 2.

Ieſus ziende dat Petrus niet en wilde, dat hy hem de voeten wieſch, zeyde tot hem: Petrus, zo ik u niet en waſch, zult gy geen deel met my hebben. Iohan. 13.

Het dreigement, t'geen onze Zaligmaaker aan dezen Apoſtel deed, van geen deel in zyn Koningryk te hebben, indien hy niet toeliet dat hy hem de voeten wieſch, geeft den Zieke te verſtaan, dat hy zich moet Biechten, om zich te bereyden tot wel te ſterven.

Fig. 3.

Heere, zei Simon Petrus, wascht my niet alleenlyk de voeten, maar ook de handen en het hoofd. Iohan. 13.

Het verzoek, t'geen dezen Apostel aan onzen Zaligmaaker deed, van hem het gantsche ligchaam te wasschen, leert den Zieke, zich niet te vernoegen met een gewoonlyke en byzondere Biecht, maar 'er een algemeene van zyn gantsche leven te doen.

Fig. 4.

Iesus zeyde tot zyne Discipelen: Wascht malkanderen de voeten, gelyk ik u die gewasschen heb. Iohan. 13.

Onze Zaligmaaker zyn Apostelen de voeten gewasschen hebbende, vermaande hen om ze malkanderen te wasschen: t'geen den Zieke te kennen geeft, dat hy zich in zyn ziekte dikwils moet Biechten, om zich te beter tot de dood te bereyden.

Fig. 5.

Iesus nam het brood, en gedankt hebbende, brak het, en gaf het aan zyne Discipelen, zeggende: Dit is myn Ligchaam. Luc. 22.

---

d'Instelling van het Heylig Avondmaal door onzen Zaligmaaker, kort voor zyn dood, leert den Zieke, het zelve te ontfangen als een der voornaamste en noodzaakelykste gesteldheden om wel te sterven.

Fig. 6.

Iesus nam het brood, en, het gezegend hebbende, brak het, en gaf het aan zyne Discipelen, zeggende: Neemt, eet, dit is myn Ligchaam. Mat. 26.

Deze woorden van onze Zaligmaaker tot zyn Apostelen, ten tyde dat hy het Heylig Avondmaal aan hen uytdeelde, leeren den Zieke, dat hy het zelve tot zyn reys penning moet ontfangen, indien hy een gelukkige dood wil verkrygen.

Fig. 7.

Iesus, neemende het brood, brak het, en gaf het aan zyne Discipelen, zeggende tot hen: Doet dit ter gedachtenis van my. Luc. 22.

Onze Zaligmaaker zeggende tegen zyn Apostelen, ten tyde dat hy het Avondmaal aan hen uytreykte, dat zy onder malkander het zelfde zouden doen, geeft den Zieke te verstaan, dat hy, om wel te sterven, in zyn ziekte het dikwils moet ontfangen.

Fig. 8.

Iesus zeyde tot zyne Discipelen: ik hebbe grootelyks begeert dit Pascha met u te eeten, eer dat ik lyde. Luc. 22.

Deze woorden van onzen Zaligmaaker tegen zyn Apostelen, te kennen geevende de groote begeerte die hy had om het Avondmaal met hen te houden, leeren den Zieke, het zelve, wanneer hy het niet sacramenteelyk kan doen, geestelyk te nuttigen.

Fig. 9.

Iesus neemende den drink-beker, en gedankt hebbende, gaf hem aan zyne Discipelen, zeggende: Dit is het Nieuwe Testament in mynen bloede. Luc. 22.

Door deze woorden, welken onze Zaligmaaker in d'uytdeeling van het Avondmaal tegen zyn Apostelen zey, verbond hy zich om zyn Testament voor zyn dood te maaken: waar uit de Zieke moet leeren, dat hy ook, om zich van een gelukkige dood te verzekeren, het zyne maaken moet.

Fig. 10.

Die het gezien heeft, die heeft het getuygd: en zyn getuygenisse is waarachtig: en hy weet, dat hy zegt het geene dat waar is. Iohan. 19.

Onze Zaligmaaker gewild hebbende, dat Iohannes in de hoedanigheyd van Notaris, met d'andere Apostelen, uytgezondert Iudas, by zyn Testament zoude weezen: leert aan den Zieke, welken hy moet verkiezen om het maaken van het zyne by te woonen.

Fig. 11.

Iesus, heffende de oogen ten hemel, zeyde: Myn Vader, de uure is gekomen; verheerlykt uwen Zoone, op dat uw Zoone u verheerlyke. Iohan. 13.

De Zoone Godts, beveelende zyn ziel in zyn Testament aan zyn Eeuwigen Vader, laat een schoone les na aan den Zieke, welke hem leert, wat zorg hy in de schikking van zyn laatste wil voor de zyne moet dragen.

Fig. 12.

Iesus zeyde tot zyne Discipelen: ik laat u erfgenaamen van myn Koningryk, gelyk myn Vader het my gelaaten heeft. Luc. 22.

Onze Zaligmaaker, verklaarende zyn Apostelen tot zyn wettige erfgenaamen in het Koningryk van zyn Eeuwigen Vader, leert aan den Zieke, hoe hy zich wegens de verdeeling van zyn goederen na zyn dood moet draagen.

Fig. 13.

Spiegel om wel te Sterven.

Ziet aandachtiglyk toe, en doet na het Voorbeeld t'geen u op den berg gegeeven is. Exod. 25.

ziet, en doet na de volgende Beeltenissen.

Iesus zeyde tot zyne Discipelen: ik hebbe u een exempel gegeeven, op dat, gelyker wys ik gedaan hebbe, gy lieden ook doet. Iohan. 13.

Deze woorden van onzen Zaligmaaker tegen zyn Apostelen, ten tyde als hy zich ter dood bereyde, geeven aan de Christenen te kennen, dat zy, om zich te schikken tot wel te sterven, in hun siekte moeten doen t'geen hy hen in t'gevolg van zyn Lyden geleert heeft.

Fig. B.

Iesus het Avondmaal geëyndigd hebbende, begon een lof-zang te zingen; waar na hy uyt Ierusalem toog, en op den Berg ging. Iohan. 14.

De lof-zang, dien de Zoone Godts aan zyn Vader zong, om hem te danken wegens het Avondmaal geëyndigd te hebben, leert aan den Zieke, dat hy ook God moet danken voor de gunst, welke hy hem gedaan heeft, met de noodzaakelyke dingen om wel te sterven te voltrekken.

Fig. 14.

Toen Iesus aan den Hof Gethsemane gekomen was, beval hy aan zyne Discipelen al daar te blyven, terwyl hy op den Olyf-berg ging. Mat. 26.

Deze doortocht van onzen Zaligmaaker door Gethsemane, met zyn intreede in den Olyf-hof, geeven te kennen, dat de Zieke zyn bereyding om wel te sterven moet vervolgen, met, zo haast als men gevaar in zyn ziekte bespeurt, het laatste Olysel te ontfangen.

Fig. 15.

Iesus zyn overige Discipelen in Gethsemane laatende, ging in den Olyf-hof, verzeld van Petrus en de twee Zoonen Zebedei. Mat. 26.

Onze Zaligmaaker neemende met zich in den Hof Petrus, Iacobus, en Iohannes, zyn Broeder, geeft te kennen, dat de Zieke zich moet bereyden om het Heylig Olysel te ontfangen door de oeffening der Theologische deugden verbeeld door de gemelde drie Apostelen.

Fig. 16.

Iesus biddende zyn Vader, dat de drink-beker van zyn Lyden voorby mocht gaan, verschynt hem een Engel des Heeren, die hem versterkt. Luc. 22.

Dezen Engel, die aan onzen Zaligmaaker in den Olyf-hof verscheen, vertroostende en sterkende hem in zyn benaauwdheyd, verbeeld tgeen het Sacrament van het laatste Olysel in de persoon van den Zieke, die het na behooren ontfangt, uytwerkt. Fig. 17.

Iesus zyn gebed geëyndigd hebbende, ging Iudas, en den geenen die hem verzelden, te gemoet, hen vraagende: wat zoekt gy lieden. Iohan. 18.

Het gebed, tgeen onze Zaligmaaker aan zyn Vader deed, en d'onbeschroomdheyd met de welke hy zyn vyanden te gemoet ging, leeren ons, dat het Heylig Olysel den Zieke na de wille Godts schikt, en hem tegens de Duyvelen versterkt. Fig. 18.

Iesus zeyde tot de geenen, welke kwamen om hem te vangen: Dagelyks was ik met u in den Tempel, en gy hebt de handen tegens my niet uytgesteeken: maar dit is uwe uure, ende de macht der duysternisse. Luc. 22.

Deze woorden van onzen Zaligmaaker tegen de geenen, die hem zochten om hem kwalyk te handelen, geeven ons te kennen, dat het voornaamentlyk in d'uur des doodts van een Christen is dat de Duyvelen alle hun grootste poogingen aanwenden om hem te bederven. Fig. 19.

Iesus door den Hoogen-priester wegens zyn leere ondervraagd zynde, antwoorde hem, dat hy altyd in t'openbaar, en nooyt in t'verborgen, geleerd had. Iohan. 18.

Dit antwoord van onzen Zaligmaaker op d'ondervraagingen welken men hem wegens zyn leere deed, leert ons, hoedanig dat van den Zieke op d'aanrechtingen des Duyvels tegens het Geloof moet weezen, te weeten, dat het bekend genoeg is het Geloof van de Katholyke Kerk te zyn. Fig. 20.

Iesus wierd uyt het huys van Annas in dat van Caiphas gebracht, welke hem van Godts-lastering betichtende, hem des doodts schuldig oordeelde. Mat. 26.

Gelyk deze Rechter, steunende op de valsche beschuldigingen welken men tegens onzen Zaligmaaker inbracht, hem des doodts schuldig verklaarde; alzo tracht de Duyvel, vertoonende den Zieke alle zyn zonden, hem wys te maaken, dat hy alreedts tot de eeuwige straffen verdoemd is. Fig. 21.

Pilatus zeyde, dat hy gantsch geen schuld des doodts in Iesus vond, gelyk ook Herodes, aan wien hy hem had gezonden, niet gevonden had. Luc. 23.

De manier op de welke onze Zaligmaaker zich in de tegenwoordigheyd van deze twee Rechters droeg, terwyl zy zyn onschuld verkondigden, leert den Zieke hoe hy zich moet draagen wanneer de Duyvel hem met ydele eer en laatdunkendheyd zal verzoeken.

Fig. 22.

Pilatus gereed zynde om Iesus te veroordeelen, ontbood zyn Huysvrouw aan hem, dat hy zulks niet doen en zoude, dewyl hy rechtvaardig was. Mat. 27.

Het verzoek van deze Vrouw aan haar Man, om de dood van onzen Zaligmaaker te beletten, geeft te kennen dat de Zieke noch andere vyanden te bestryden heeft, welken hy moet verwinnen om een gelukkige dood te verkrygen.

Fig. 23.

Pilatus tot Iesus zeggende, dat hy de macht had om hem ter dood te veroordeelen, antwoorde hem Iesus, dat hem die macht van boven gegeeven was. Iohan. 19.

Het antwoord van onzen Zaligmaaker aan dezen Stad-houder, geeft den Zieke te verstaan, dat, dewyl de dood, daar hy mee gedreygd word, van God komt, hy de zelve moet ontfangen volgens zyn heylige wil.

Fig. 24.

Pilatus deed Iesus grypen en geesselen, en de Krygs-knechten een Doorne-kroon gemaakt hebbende, zetten hem die op 't hoofd. Iohan. 19.

Het verwonderlyk geduld, waar mede de Zoone Godts alle de tormenten welken de beulen op zyn persoon oeffenden, verdroeg, moet den Zieke leeren, wat verduldigheyd hy in de kwaalen die zyn ziekte hem veroorzaakt, moet hebben.

Fig. 25.

Zy brachten Iesus, belaaden met zyn Kruys, op den berg Calvarien, doodts plaats gezegt. Iohan. 19.

De gemoedigdheyd, waar mede onze Zaligmaaker met zyn Kruys tot aan zyn straf-plaats ging, leert den Zieke de standvastigheyd, welke hy in zyn kwaalen moet hebben, tot dat hy ter plaatse van zyn rust komt.

Fig. 26.

De Beulen kruysten Iesus tusschen twee Moordenaars, den een aan zyn rech-ter, en den ander aan zyn slinker zyde. Iohan. 19.

Onze Zaligmaaker toegelaaten hebbende dat men hem kruyste, en daar aan blyvende hangen tot dat hy den geest gaf; geeft den Zieke daar mede te verstaan dat hy, om een gelukkige dood te ver-krygen, zich insgelyks moet kruyssen, en'er den geest aan geeven.

Fig. 30.

De Iooden Iesus beschimpende, zeyden: indien deze de Zoone Godts is, dat hy van het kruys afkome, en wy zullen in hem gelooven. Marc. 15.

De Zaligmaaker wilde aan het kruys blyven, hoewel de Iooden hem beloofden, dat, indien hy 'er af kwam, zy in hem gelooven zouden. Dit voorbeeld toont aan den Zieke zyn volstandigheyd, en de standvastigheyd welke hy tot aan het eynd van zyn leven in zyn kwaalen moet hebben.

Fig. 31.

Iesus gekruyst zynde, stond het volk en zag het aan; ende ook de Oversten met haar beschimpten hem. Luc. 23.

Gelyk dit volk in haar ongeloovigheyd volhardde, staande by het kruys van den Zaligmaaker, en beschimpende hem; moet de Zieke hem by zich houden, om hem aan te zien, aan te hooren, en zyn schoone lessen in 't werk te stellen.

Fig. 32.

Terwyl de Iooden Iesus lasterden, zeyde hy: Vader, vergeeft het hen, want zy weeten niet wat zy doen. Luc. 23.

Het verzoek 't geen onze Zaligmaaker aan zyn Eeuwigen Vader deed, dat hy 't den geenen, die hem kwalyk handelden, wilde vergeeven; leert den Zieke, den geenen, die hem beleedigd mogen hebben, ins-gelyks te vergeeven, en vergiffenis te verzoeken van die daar hy zich niet behoorlyk tegen mocht hebben gedraagen.

Fig. 33.

Iesus, in zyn grootste benaauwdheyd, hefte zyn stem ten hemel, zeggende: Myn God! myn God! waarom hebt gy my verlaaten. Marc. 15.

De Zoone Godts, biddende zyn Vader dat hy hem niet en wilde verlaaten, leert den Zieke, God om een goede dood te bidden, door de voorspraak van de Heylige Maagd en d'andere Heyligen, voor-naamentlyk van de geenen daar hy een byzondere devotie voor heeft gehad.

Fig. 34.

Een der Moordenaars Iesus biddende aan hem te gedenken, antwoorde hem Iesus: Heden zult gy met my in het Paradys zyn. Luc. 23.

Deze mildheyd, waar mede de Zoone Godts zyn heerlykheyd aan dien Moordenaar beloofde, moet den Zieke grootelyks vertroosten, en hem aanmoedigen tot hem om vergeeving van zyn zonden te bidden, in de hoop dat God hem genade zal betoonen, en hem zyn Paradys geeven.

Fig. 35.

Iesus zeyde: My dorst; en hebbende de gal en den edik geproefd, sprak hy, het is volbracht. Iohan. 19.

Onze Zaligmaaker klaagde niet zo zeer wegens natuurlyke dorst die hy leed, hoewel ze zeer groot was, als om aan den Zieke te leeren, hoe hy zich moet draagen in de geene die hy zal lyden, om'er zyn voordeel mee te doen, en de geene die hy tot den Hemel moet hebben.

Fig. 36.

Pilatus deed een opschrift aan het Kruys stellen, behelzende in t' Hebreeuwsch, Grieksch, en Latyn: Iesus van Nasareth, Koning der Iooden. Luc. 23.

't Was door een voorzienigheyd des Hemels, dat men boven het hoofd van onzen stervenden Zaligmaaker zyn allerheyligsten naam Iesus stelde: tgeen den Zieke leert dat hy al zyn hoop op d'oneyndige verdiensten van dien allerheyligsten naam moet grondvesten.

Fig. 37.

By het Kruyce Iesu stonden zyne Moeder, ende zyns Moeders zuster, Maria Cleope Wyf, ende Maria Magdalena. Iohan. 19.

Het Evangelie, byzonderlyk aanmerkende dat de Heylige Maagd by de dood van haar Zoon tegenwoordig was, geeft den Zieke daar mede te kennen, dat hy zich aan haar moet richten, op dat zy hem een goede dood bezorge.

Fig. 38.

Iesus roepende met grooter stemme, zeyde: Vader, in uwe handen beveele ik mynen geest; en laatende het hoofd hangen, gaf hy den geest. Luc. 23.

Gelykde laatste woorden van onzen Zaligmaaker waren om zyn geest in de handen van zyn Vader te beveelen; moet ook de Zieke op zyn verscheyden zyn ziel aan hem beveelen, en hem bidden, de zelve in zyn armen t' ontfangen.

Fig. 39.

STATUTUM EST OMNIBUS
HOMINIBUS SEMEL MORI, Hebr. IX
A

2

3

6

IHS
8

9

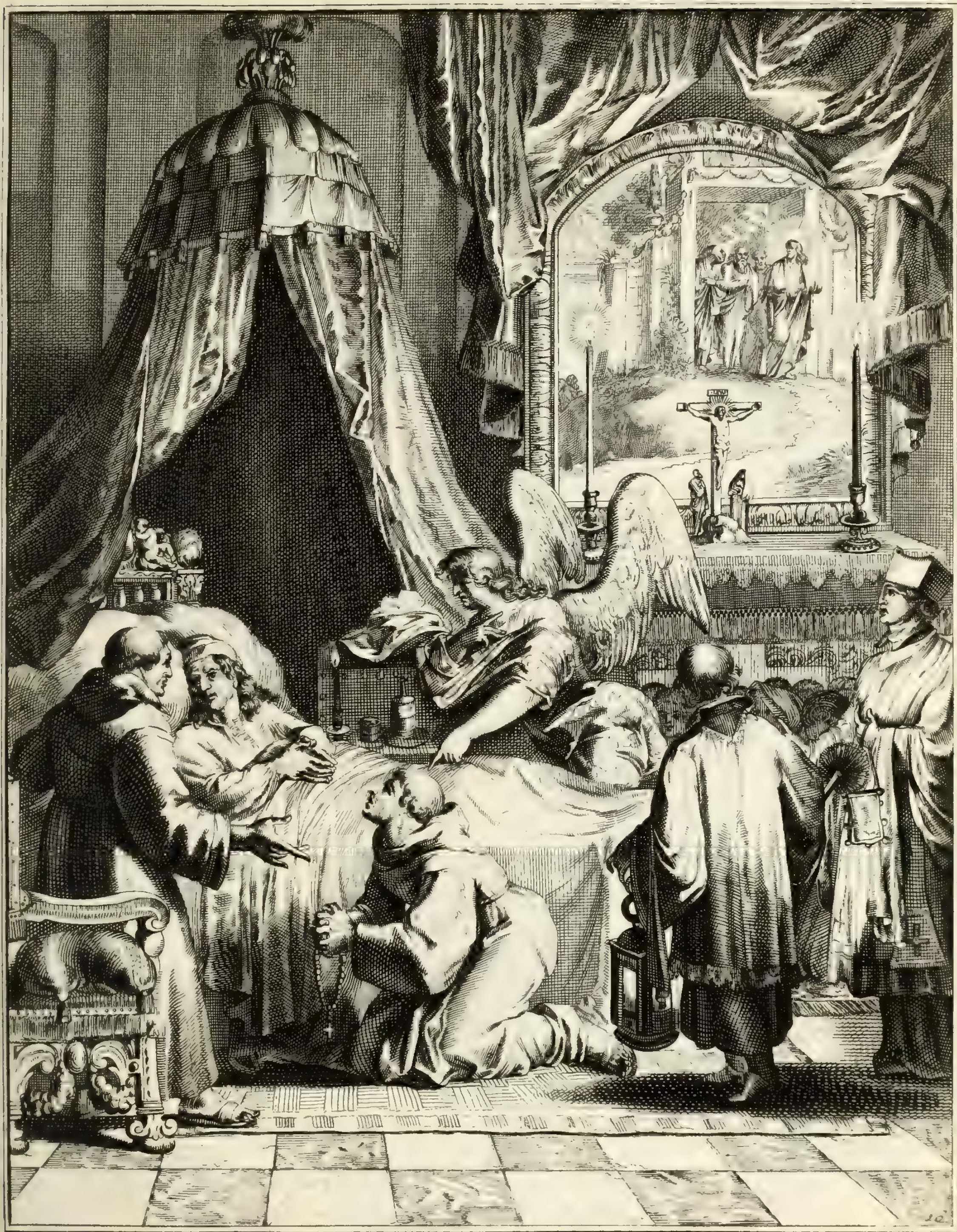

12

SPECULUM
BONÆ
MORTIS.
DEMNET IUSTOS CHRISTUS PRO EST
B.

14

IHS
15

18

2.1

QUI SEQUITUR ME NON AMBULAT
TENEBRIS
23

20

INRI
Exemplum ego feci
Ioannis 3.
Inſpice et fac ſecundum Exem-
plar quod tibi in monte monſtratum
eſt Exod. 25.
C

27

29

Spiegel om wel te Sterven.

Waar in de Zicke die niet en kan leezen. zien zal wat hy moet volgen om gelukkig te ſterven.

Ziet en doet na de volgende Voorbeelden.

Christus heeft ook eens voor de ſonden geleeden, hy rechtveerdig voor de onrechtveerdige, op dat hy ons tot God ſoude brengen. eerste Zendb. Petri Cap. 3.

Ziet hier, o Christen! uwen God
Aan 't Hout des Kruys gehegt met ſpot
Door 't Ioodendom, verſtokt in zonden.

Hier overwint hy Hel en Dood.
Om u te redden uit den nood.
Als gy zult zyn van 't Aardſch ontbonden.

Fig. C.

Ieſus zeyde tot de Vrouwen die hem volgden. gy Dochters van Ieruſalem. en weent niet over my. maar weent over u zelven. Luc. 23.

Onze Zaligmaaker tegen deze godvruchtige Vrouwen zeggende. dat ze niet en zouden ſchreyen over zyn ſterven maar eer over dat zy in 't leeven bleeven. geeft den Zieke daar mede te verſtaan. dat hy zich niet en moet bedroeven over zyn dood. dewyl ze hem tot een beter leven leyd.

Fig. 27.

Men gaf Ieſus gemyrrheden wyn te drinken, en dien geproefd hebbende, wilde hy hem niet neemen. Marc. 15.

Onze Zaligmaaker zich vernoegd hebbende met den wyn. dien men hem aanbood te proeven. zonder hem te willen drinken; geeft den Zieke te verſtaan. dat wanneer hy hulp middelen tot de verlichting van zyn kwaalen gebruykt. hy altyd meer zorg moet dragen voor de behoudenis van zyn ziel. als voor de gezondheyd van zyn ligchaam.

Fig. 28.

De Krygs-knechten ontblootten Ieſus, tot zelfs zyn rok zonder naad. werpende het lot aan wien ze zou toe behooren. Iohan. 19.

Deze gantſche ontblooting, welke onze Zaligmaaker toeliet dat men aan hem van alle zyn klederen deed. tot zelfs het gewaadtje een hem het liefste was. moet den Zieke tot een voorbeeld verſtrekken van den afstand. dien hy van alle dingen, ia zelfs van de meest geliefden moet doen.

Fig. 29.

32

INRI
33

35

30

IHS
37

MRA

